

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

НАБУТТЯ СТАТУСУ АДВОКАТА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Професія адвоката відіграє важливу роль у забезпеченні верховенства права, захисту прав людини та доступу до правосуддя. В умовах глобалізації юридичних послуг питання взаємного визнання кваліфікацій і порівняння шляхів набуття статусу адвоката набувають практичного значення. Кожна правова система має власну історично сформовану модель доступу до професії, яка відображає її правову культуру, інституційні традиції та рівень автономії адвокатури.

Варто проаналізувати моделі професійної підготовки адвокатів у країнах різних правових сімей — англо-саксонської (Англія і Уельс, США, Канада) та континентальної (Німеччина, Франція), а також провести паралель із українським законодавством про адвокатуру.

Професія адвоката у Великій Британії історично поділена на дві групи: солісіторів (*solicitors*) та барристерів (*barristers*). Починаючи з 2021 року, шлях до отримання статусу солісітора регламентується процедурою *Solicitors Qualifying Examination (SQE)*, що складається з двох частин — *SQE1* (тестування правових знань) та *SQE2* (оцінювання практичних навичок) [1].

Кандидат повинен мати вищу освіту не нижче рівня бакалавра, пройти щонайменше два роки кваліфікаційного робочого досвіду (*Qualifying Work Experience*) та підтвердити доброчесність і придатність до професії (*character and suitability assessment*) [2]. Перехідний шлях через *Legal Practice Course (LPC)* ще діє, але остаточно буде припинений до 2032 року.

Шлях до статусу барристера регулюється Радою стандартів адвокатської діяльності (*Bar Standards Board*). Процедура включає академічну підготовку, проходження курсу підготовки барристерів (*Bar Training Course*) та обов'язкову практику під наглядом досвідченого адвоката (*pupillage*) [3]. Вступ до однієї з адвокатських колегій (*Inns of Court*) є необхідною умовою. Для іноземних адвокатів передбачено спрощені механізми визнання кваліфікацій через складання кваліфікаційного іспиту для солісіторів (*SQE*) або інші процедури [2].

У США немає єдиної національної системи доступу до адвокатури — кожен штат встановлює власні правила. У штаті Нью-Йорк вони закріплені в Правилах апеляційного суду щодо допуску адвокатів і юридичних радників до практики (*Rules of the Court of Appeals for the Admission of Attorneys and Counselors at Law*) [4]. Особи, які здо-

були юридичну освіту за кордоном, проходять оцінку еквівалентності освіти. У разі часткової невідповідності вимагається додаткове навчання за програмою магістерського ступеню у галузі права (L L. M.) в акредитованій школі права. Після цього кандидати складають іспит на право адвокатської діяльності штату Нью-Йорк (New York Bar Exam), що перевіряє знання основних галузей права США та іспит із права штату Нью-Йорк (New York Law Exam) (NYLE), який охоплює норми права штату. Нині готується впровадження іспиту нового покоління для допуску до адвокатської діяльності (NextGen Bar Exam), який змінить формат іспиту, орієнтуючи його на практичні навички.

Система підготовки адвокатів у Німеччині є однією з найбільш формалізованих у Європі. Вона передбачає послідовне проходження двох державних іспитів. Після завершення університетських студій кандидати складають перший державний іспит (Erstes Staatsexamen), який контролюється державними екзаменаційними комісіями.

Далі юрист проходить Referendariat — дворічну практику в судах, прокуратурах, органах адміністрації та адвокатських фірмах, після чого складає другий державний іспит (Zweites Staatsexamen) [5]. Лише після цього можлива реєстрація як адвоката (Rechtsanwalt) згідно з Федеральним законом про адвокатуру (Bundesrechtsanwaltsordnung) [6]. Для іноземних юристів існують процедури визнання дипломів та, за потреби, складання додаткових іспитів [5].

У Франції доступ до адвокатської професії регулюється нормами Кодексу про судовий устрій (Code de l'organisation judiciaire) та рішеннями Національної ради адвокатів (Conseil National des Barreaux) (CNB). Основним етапом є здобуття ступеня магістра з права (Master en Droit), після чого кандидат складає вступний іспит до регіонального центру підготовки адвокатів (CRFPA) [7].

Навчання триває у Школі професійної підготовки адвокатів (École de Formation du Barreau) або аналогічному центрі протягом 18 місяців і завершується отриманням сертифікату придатності до здійснення адвокатської діяльності (Certificat d'Aptitude a la Profession d'Avocat) [8]. Для іноземних юристів, які мають визнану кваліфікацію, передбачено можливість складання кваліфікаційного іспиту (examen d'aptitude) або проходження адаптаційної програми [8].

Канада має федеративну модель адвокатури, і кожна провінція визначає власний порядок ліцензування. У провінції Онтаріо ці повноваження здійснює Юридичне товариство Онтаріо (Law Society of Ontario) (LSO). Процедура включає в себе академічну перевірку, articling (10-місячне стажування під керівництвом практикуючого адвоката) або Law Practice Program (LPP), складання двох іспитів — Barrister та Solicitor, а також перевірку доброчесності кандидата. Для іноземних юристів передбачена оцінка Національним комітетом з

акредитації (National Committee on Accreditation) (NCA), який визнає, чи відповідає іноземна освіта канадським стандартам [9].

Порівняння порядку набуття статусу адвоката у розглянутих країнах свідчить про наявність спільних рис і суттєвих відмінностей. По-перше, у всіх країнах основною передумовою для набуття статусу адвоката є вища юридична освіта. У державах англо-саксонської традиції (Англія, США, Канада) більш широкий підхід до академічного рівня, однак ключову роль відіграють стандартизовані іспити (SQE, Bar Exam, Licensing Examinations). У континентальних системах (Німеччина, Франція) освітня підготовка є більш централізованою, контроль здійснюється державними органами. По-друге, обов'язковим етапом набуття статусу адвоката є практичне стажування — *pupillage* у Великій Британії, *Referendariat* у Німеччині, *articling* у Канаді. Саме практика формує професійні навички й етичні засади майбутнього адвоката. По-третє, в усіх розглянутих країнах приділяється значна увага перевірці доброчесності кандидата, що відображає високі стандарти етики в адвокатській професії.

Водночас, на відміну від європейських систем, у США та Канаді відзначається більш відкрите та адаптивне ставлення до визнання іноземних юридичних кваліфікацій, що узгоджується з сучасними тенденціями глобалізації правничої професії.

В Україні порядок набуття статусу адвоката визначається Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», який передбачає складання кваліфікаційного іспиту, проходження стажування та складення присяги адвоката [10]. Таким чином, Україна належить до континентальної моделі, близької до німецької та французької традицій.

Можна зробити висновок, що набуття статусу адвоката у більшості розвинених країн є багаторівневим процесом, що поєднує академічну, практичну й етичну підготовку. Незважаючи на відмінності між правовими сім'ями, ключовими принципами залишаються: високий рівень професійної компетентності; практична підготовка під наглядом досвідчених юристів; дотримання стандартів доброчесності; зростаюча відкритість до визнання іноземних кваліфікацій. Уніфікація цих вимог сприятиме розвитку спільного правового простору та взаємному визнанню статусу адвоката у різних країнах світу.

Список використаної літератури

1. Solicitors Regulation Authority. *Solicitors Qualifying Examination (SQE): Overview*. London, 2023. URL: <https://www.sra.org.uk/sra/policy/sqe>
2. Solicitors Regulation Authority. *Pathways to qualification (SQE, QWE)*. London, 2024. URL: <https://www.law.ac.uk/study/postgraduate/sqe/>
3. Bar Standards Board. *Becoming a Barrister*. 2023. URL: <https://www.barstandardsboard.org.uk>

4. New York Board of Law Examiners. *Rules of the Court of Appeals for the Admission of Attorneys and Counselors at Law*. 2023. URL: <https://www.nybarexam.org>
5. EU e-Justice Portal. *Legal Professions in Germany*. 2023. URL: <https://e-justice.europa.eu>
6. Bundesrechtsanwaltsordnung (BRAO). *Federal Lawyers' Act*. Berlin, 2023. URL: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_brao/englisch_brao.html
7. Conseil National des Barreaux. *Accus a la profession d'avocat*. Paris, 2023. URL: <https://www.cnb.avocat.fr>
8. LLM Guide. *Becoming an Avocat in France*. 2025. URL: <https://llm-guide.com/schools/europe/france>
9. Law Society of Ontario. *Lawyer Licensing Process*. Toronto, 2024. URL: <https://lso.ca/becoming-licensed>
10. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2013, № 27, ст.282.

Науковий керівник: доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», кандидат юридичних наук, доцент **Кісільцина Ірина Олександрівна**

Завальницька Д. А.

студентка 3-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ГАРАНТІЇ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ

Безоплатна правнича допомога є одним із фундаментальних прав людини, що забезпечує реальний доступ до правосуддя та захисту в умовах, коли особа опиняється в уразливому становищі. У міжнародному гуманітарному праві (МГП) цей інститут має особливу вагу, адже він покликаний гарантувати справедливість навіть у найскладніших обставинах — під час збройних конфліктів, окупацій, воєнних злочинів чи масових порушень прав людини. Право на безоплатну правничу допомогу ґрунтується на принципах рівності, гуманності та недискримінації, які складають основу всього міжнародного гуманітарного права.

Під безоплатною правничою допомогою у цьому контексті розуміється право кожної особи, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні правопорушення, або перебуває під юрисдикцією іноземної влади під час війни, отримати кваліфіковану юридичну допомогу без необхідності сплачувати за неї, якщо вона не має відповідних

Безчеснюк М. І.

Моделі надання безоплатної правничої допомоги в США та Канаді: можливості імплементації в українську адвокатуру . . . 576

Джигирей В. В.

Розвиток альтернативних способів вирішення спорів в Україні та зарубіжних країнах: окремі питання 581

Димчишин О. В.

Організація адвокатури в Сполучених Штатах Америки 585

Доній А. А.

Набуття статусу адвоката в зарубіжних країнах 589

Завальницька Д. А.

Гарантії безоплатної правничої допомоги у міжнародному гуманітарному праві 592

Зброцька Я. А.

Міжнародно-правові аспекти цифрової трансформації адвокатської діяльності 596

Касаткін В. В.

Дисциплінарна відповідальність адвоката: досвід України та ФРН 599

Косенюк В. О.

Незалежність адвокатури як критерій євроінтеграційного прогресу України 603

Кузьменко С. В.

Міжнародні стандарти захисту адвокатів від тиску та переслідування 606

Левшина Є. Є.

Порівняльний аналіз норм професійної етики адвоката в Україні, США та Європі 608

Маслякова А. В.

Особливості застосування арбітражу в міжнародному комерційному праві 611

Мідяна В. О.

Міжнародний досвід онлайн-врегулювання правових спорів та перспективи його запровадження в Україні 615